

ПАМ'ЯТКИ АРХІТЕКТУРИ ТА МІСТОБУДУВАННЯ ГАЛИЧА: ЗАБУТІ СПОРУДИ, ПОБУДОВАНІ ВІДОМИМИ АРХІТЕКТОРАМИ. КАТОЛИЦЬКИЙ НАРОДНИЙ ДІМ / ЗАХОРОНКА СЕСТЕР ФЕЛІЦІЯНОК

У статті описано основні етапи, пов'язані зі спорудженням будівлі Католицького Народного дому / захоронки СС Феліціянок в Галичі, яку в період УРСР та незалежної України було пристосовано для виконання функцій спершу міської, а згодом районної лікарні. Характеризуються етапи будівництва споруди, описано її історію згідно з періодизацією, від 30-х рр. ХХ ст. до сьогодення. Матеріал інформує про досі не відомий факт – участь відомого станиславівського архітектора С. Трелі у роботі над проектом будівлі. Подано життєписи ініціаторів будівництва та його реалізаторів: представників галицького римо-католицького духівництва, інженерів та архітекторів. Згадано відомих лікарів міста Галича, які працювали в цьому приміщенні і дбали про розвиток охорони здоров'я населення в масштабах міста та району. Акцентується увага на використанні приміщення під час Другої світової війни, коли його первинне призначення було змінено під потреби військових госпіталів. Розвінчується міф радянської пропаганди про спеціалізоване будівництво лікарень для потреб населення і забезпечення його лікарською опікою, оскільки базою для «новозбудованих» закладів була побудована у період «панської Польщі» нерухомисть, яку «визволителі» експропріювали у її колишніх власників. У статті подано архітектурний опис споруди на основі первинного проекту та сучасного стану. Підкреслюється потреба дослідження архітектури міста міжвоєнного періоду, інформація, про яку забуто у вирі часу. Зосереджується увага на цінності споруди як об'єкта культурної спадщини, цікавого зразка

архітектури та містобудування періоду II Речі Посполитої. Подаються пропозиції щодо збереження будівлі та популяризації відомостей про неї та її будівничих.

Ключові слова: *Галич, магістрат, Католицький Народний дім, Сестри Феліціанки, Тимчасове керівництво міста, Станиславівське воєводство, Генрик Ангер, Стефан Зволінський, Людвік Краснодебський, Володимир Павловський, Фердинанд Петелени, Станіслав Треля, захоронка, лікарня.*

I. Потреба досліджень архітектури та містобудування Галича. Польське та римо-католицьке населення міста

Однією з практично не вивчених сторінок міського життя Галича є історія його будівель, споруджених у ХІХ—ХХ ст. Сучасному галичанину, а тим більше відвідувачу міста не відома інформація про міську забудову, власників споруд та їх будівничих, окрім загальновідомих будівель. Старожили, котрі могли б розповісти про минуле, відійшли у вічність, архівних джерел недостатньо, тож історію будинків доводиться досліджувати буквально з небуття. На перший погляд, може видаватися, що в місті десятки давніх звичайних будинків без якихось особливостей, проте зі збором фактажу перед дослідником постає масив досі не відомих цікавих відомостей.

У цьому плані досить актуальною є інформація щодо будівлі, яка відома в Галичі як «старий корпус» лікарні за адресою вул. Ярослава Осмомисла, 5 і яка первинно будувалася і належала польській римо-католицькій громаді міста (під назвою *Католицький Народний дім*). Дослідження зумовлюється й тим, що частина галичан у спілкуванні висловлює думку, нібито це споруда радянського періоду — з огляду на її зовнішній вигляд та пізніші перебудови.

У Галичі поляки як частина міської громади з'явилися не пізніше першої половини ХІV ст. Вони були представлені в органах місцевого самоврядування міста, будували монастирі, їм належали будівлі та землі. Звичайно, їхні стосунки з домінуючим за національним складом населенням — українцями (русинами) — в різні періоди історії були різними, однак вони були складовою частиною міської громади і, безперечно, залишили свій слід в історії міста.

Австрійська статистика другої половини ХІХ — початку ХХ ст. маркувала населення за релігійною та мовною ознаками, тому не дає достовірної інформації про кількість польського населення міста. Проте

все ж можемо ствердити, поляки орієнтовно становили п'яту частину жителів Галича. Їхня частка зросла у міжвоєнний період за рахунок асиміляції українського населення. Етноконфесійна статистика занотовує численну перехідну групу між обома націями: так званих латинників, тобто україномовних римо-католиків. За оціночними даними Володимира Кубійовича, у 1939 р. їх нараховувалося 900 осіб, або 19% всіх мешканців¹.

За наявними джерелами щодо етноконфесійного та національного складу населення Галича у 1870-х — 1930-х рр., чисельність поляків була такою: 1870 рік — 609 (19%), загальна кількість населення 3142; 1890 — 998 (21%), загальна кількість населення 4850; 1910 — 1057 (21%), загальна кількість населення 4987; 1921 — 916 (27%), загальна кількість населення 3442; 1939 — 300 (6%), загальна кількість населення 4700².

Після Другої світової війни польське населення в переважній більшості виїхало у новостворену державу — Польську Народну Республіку. У 90-х р. ХХ ст. у м. Галичі відновлено римо-католицьку громаду, побудовано костел для вірних (санктуарій блаженного Якуба Стрепи та святих і блаженних митрополії Галицької і Львівської). Сучасну громаду недоречно пов'язувати з Польщею, оскільки це об'єднання за обрядом, а не за національністю. Значна частина вірних є українцями, які є вірними Римо-католицької церкви.

II. Особи, причетні до будівництва Католицького Народного дому в Галичі

Серед тих, хто був безпосередньо причетним до будівництва Католицького Народного дому в Галичі, є священнослужителі, архітектори та представники органів місцевого самоврядування. Окремі з них відомі тільки на місцевому рівні, а інші вже на той час мали загальнодержавне визнання за свою професійну діяльність. Для розуміння їхнього життєвого чину, кваліфікацій та вкладу в життя громади і професійних здобутків доцільно згадати їх життєписи.

Ініціатор будови — священник Генрик Ангер (1868/69—1936). Здобув духовну освіту, висвячений в 1898 р., призначений на парохію 28.09.1898 р.

¹ Кубійович В. Етнічні групи південно-західної України (Галичини) станом на 01.01.1939 р. Вісбаден: OTTO Otto Hartasowitz, 1983. С. 83.

² Капраль М., Чемеринський А. Галич у ХІХ — на початку ХХІ ст.: історико-урбаністичний розвиток. Атлас українських історичних міст / за наук. ред. М. Капралю. Львів: НАН України, 2018. Т. 2: Галич. С. 39.

Спершу парох в Маріямполі. В 1905 р. здійснював перебудову місцевого костелу Святої Трійці. Заступник голови Каси ощадностей з обмеженою порукою в Маріямполі (1910 р.), її голова (1912 р.). У роки Першої світової війни член Краківського єпископського комітету допомоги для постраждалих у війні.

Декан в Кукільниках. Пробоц і канонік римо-католицького обряду в Галичі. На парохії в м. Галичі (Львівська дієцезія) з 1922 р. Член гмінної ради м. Галича (згадується в протоколі від 4 січня 1923 р.). Брав участь у похороні відомого місцевого нотаря Лева Гузара (родина останнього висловила подяку 9 серпня 1923 р.).

Ініціатор створення приватної школи з польською мовою викладання на пробоцтві (1926 р.). Голова місцевої шкільної ради державної школи. Член Батьківського комітету створення приватної польської школи в Галичі (вересень 1927 р.), провідник бойкоту утравістичних шкіл. За оцінкою українських часописів, «провідник божевільного польського шовінізму»³.

Активний учасник польських патріотичних заходів у Галичі та околиці, де здійснював духовні відправи і виступав з промовами. Зокрема один з організаторів віча Безпартійного Блоку в Галичі (червень 1929 р.); учасник урочистостей до 10-ї річниці «визволення» міста (серпень 1929 р.); учасник посвячення пам'ятника — костелу в Дитятині (1930 р.); промовляв на відкритті стадіону в Галичі (1933 р.). Співпрацював з місцевими польськими парамілітарними організаціями та товариствами — Зв'язком Стрілецьким, Залізничною Військовою Підготовкою.

Влітку 1931 р., не погодивши з Відділом Мистецтв, «доручив вималювати костел відповідно до свого смаку». Крайовий консерватор звернувся до воєводського уряду в Станиславові з вимогою притягнути кс. Г. Ангера до відповідальності і зобов'язати його усунути невідповідну поліхромію. Відповідно Станиславівське повітове староство у цій справі звернулося до міського суду в Галичі. У першій половині 1932 р. повітове староство зупинило «самовільне відновлення фасаду костелу XVIII ст.»⁴, ініційоване галицьким пробоцем.

Ініціатор побудови *Католицького Народного дому* в Галичі (1932—1937). В період душпастирювання кс. Ангера телефонізовано пробоцтво (1932 р., телефонний номер №6). В пропагандистських публікаціях

³ Діло. 16 жовтня 1927 р. № 231. С. 4

⁴ Львівська національна наукова бібліотека України імені Василя Стефаника (далі — ЛННБ). Відділ рукописів. Ф. 26. Спр. 20. Арк. 344.

радянського періоду характеризувався як «власник 500 гектарів земель міста»⁵.

Помер 4 березня 1936 р. і похований на старому кладовищі Галич-Гора. Могила збереглася. На таблиці-епітафії міститься напис: «Перехожий! Змов за його душу «Богородице Діво»⁶.

Представники Тимчасового керівництва м. Галича та члени будівельної комісії, які вирішували питання погодження будівництва: Стефан Зволінський – урядовий комісар м. Галича (1932 р.), керівник Тимчасового керівництва міста; Людвік Краснодебський – ад'юнкт, член першого керівництва Польського зв'язку залізничників у Галичі (1922 р.); Антон Боров'як (секретар будівельної комісії (1932 р.).

Могила ксьондза Генрика Ангера

Власник сусідньої до будівництва земельної ділянки: Володимир Павловський, син Іллі – уродженець і міщанин Галича. Русофіл. Радний магістрату міста Галича (1924 р.), кравець (1926 р.), член виділу Станиславівської ремісничої палати (1926 р.), заступник бурмістра Галича (1929 р.), член Львівського ставропігону (прийнятий до інституту 22-го лютого 1930 р.). Ймовірно, власник кравецької майстерні у Галичі⁷.

Архітектори та інженери

Фердинанд Петеленц. Народився в 1888 р. в сім'ї Ігнація Леонарда Петеленца – польського вчителя, педагога, зоолога, громадського і політичного діяча.

⁵ Петраш Р. Оновлений Галич. *Радянське село*. 29 серпня 1957 р. №70 (1207). С. 2.

⁶ Національний заповідник «Давній Галич». Звіт керівника експедиційного загону «Галицькі некрополі» Національного заповідника «Давній Галич» Андрія Чемеринського, 2016.

⁷ Державний архів Івано-Франківської області (далі – ДАІФО). Ф. 2 оп. 8, спр. 1354, арк. 4

Архітектор Станіслав Треля

Член Виділу Станиславівського відділу Польського Товариства Татранського (1925 р.), Польського політехнічного товариства у Львові (1927 р.). Одружений з Катериною Петеленц, також інженером за фахом.

Працював над будівництвом дерев'яних римо-католицьких храмів Галичини. За його проєктом у Трускавці споруджували будівлі в стилі функціоналізму, зокрема санаторій «Барабашівка» (вул. В. Біласа, 4) за проєктом 1938 р. Проживав за адресою: Станиславів, вул. Словацького, 30 (тепер генерала М. Тарнавського).

Розстріляний німцями в числі польської інтелігенції в Чорному лісі в 1941 р. В 1946 р. його прізвище було в переліку розшукуваних централею пошуків Польського Червоного Хреста (опубліковано в часописі «*Gdzie Jesteś?*» (10 березня 1946 р., № 3)⁸.

Станіслав Треля (19 квітня 1892 р., Журовички — 1950 р., місце смерті невідоме) — архітектор, відомий проєктами, реалізованими в Станиславові та Галичі.

Народився 19 квітня 1892 р. в с. Журовички Підкарпатського воєводства в родині вчителя. За кілька років родина виїхала до Перемишля. Тут закінчив школу і вступив до Львівського університету. 1913 року перейшов на навчання до Львівської політехніки на факультет загального будівництва. Під час польсько-української війни служив у Війську Польському. Демобілізувався в ранзі поручника піхоти. Продовжив навчання на факультеті архітектури, отримавши диплом у 1924 році. Працював у Станиславові від 1925 року. Обраний головою товариства уповноважених будівничих. Друкував фахові статті у місцевій пресі. 28 березня 1927 року став членом Політехнічного товариства у Львові. Проживав на вулиці Гославського, 17 (тепер вулиця Д. Вітовського). Відомо про

⁸ Харчук Х. Основні періоди формування курортної забудови міста Трускавця та їх ідеологічне підґрунтя (XIX — перша половина XX ст.). *Вісник національного університету «Львівська політехніка»* / відп. ред. Б. С. Черкес. Львів: Львівська політехніка, 2004. № 505: Архітектура. С. 226.

прохання від 1930 року на видачу паспорта для виїзду за кордон на навчання. Найбільш пізня згадка про роботу в Станиславові датується 1932 роком⁹.

Його роботи в Станиславові: конкурсний проєкт костелу Короля Христа на вулиці Вовчинецькій, 93 і плебанії (1925 р.) посів перше місце. Експонувався в салоні Товариства приятелів красних мистецтв у Львові; перебудовував фасад будівлі Музично-драматичного товариства ім. Станіслава Монюшка (1928–1929 рр.); проєкт ремісничо-торгової бурси на вулиці Січових Стрільців, 37 (1931); ратуша в Станиславові (1929–1939 рр.); відбудова дому «Сокола» після пожежі 1927 року (добудовано споруду кінотеатру на 600 осіб, відомого під назвою «Топ»); будинок жіночої школи ім. Емілії Плятер та чоловічої ім. Григорія Пірамовича на вул. Матейка, 34 (початковий проєкт 1914 року Яна Томаша Кудельського, в 1928 році завершення доручено Трелі, який, переробивши проєкт, надав фасадів рис неокласицизму); Дім пожежної охорони (1930); керівництво реконструкцією Вірменської церкви; реставрація фасадів колегіати в Станиславові згідно з проєктом 1928 року; дзвіниця цього ж храму у стилі функціоналізму (1932)¹⁰.

Архітектор *Католицького Народного дому в Галичі* (1932–1933 рр.). Всі плани цієї споруди містять штамп «*Інженер Станіслав Треля, Станиславів*» і підписані згідно із зображеннями («*Бічний фасад*», «*Головний фасад*», «*Перетин*», «*Поверх*»).

III. Основні етапи будівництва. Історія використання будівлі

Ділянка, на якій було побудовано *Католицький Народний дім*, розташована у південній частині історичної ринкової площі міста поруч дороги, яка в північному напрямку вела в центр міста, а в західному – в давні часи, коли ще не було побудовано центральну автомагістраль Н09, – в калуському напрямку.

У період II Речі Посполитої ця вулиця називалася Третього Мая (на честь дати прийняття Конституції Польщі), в незалежній Україні – вулиця Ярослава Осмомисла. Власницею ділянки завжди була римо-католицька громада міста. На цій території розміщувалися в порядку з півночі на південь: дзвіниця, костел, плебанія, стара плебанія (вище сучасної збереженої будівлі, зі східного боку, її опис із середини ХІХ століття віднайдено в спогадах сучасника), господарські споруди. Також на

⁹ Головатий М. Треля Станіслав. Івано-Франківськ. Енциклопедичний довідник. Івано-Франківськ : Нова Зоря, 2010. С. 427.

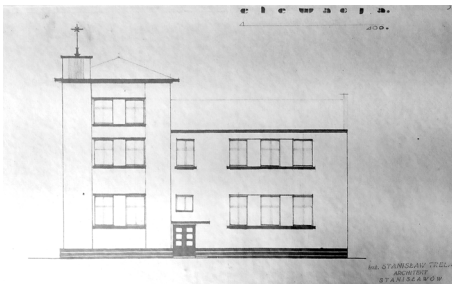
¹⁰ Там само.

території був старий прикостельний цвинтар (про нього згадується ще в 30-х р. ХХ ст.) та сад.

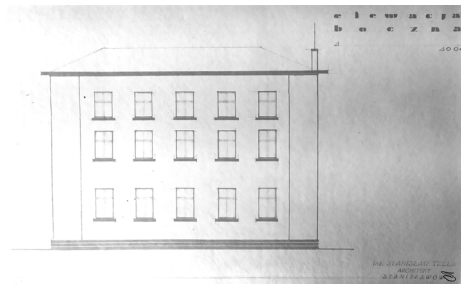
Вся територія була огорожена з трьох сторін (окрім східної) мурованою огорожею (в межах дзвіниці і костелу) та кованим парканом (в межах плебанії та господарських споруд).

Римо-католицькій громаді належало ще кілька ділянок як у самому місті, так і поза ним. Обрання цієї площі під будівництво *Католицького Народного дому* не було випадковим — всі найважливіші будівлі громади поєднувалися в одному комплексі, вказана територія була осередком духовного життя.

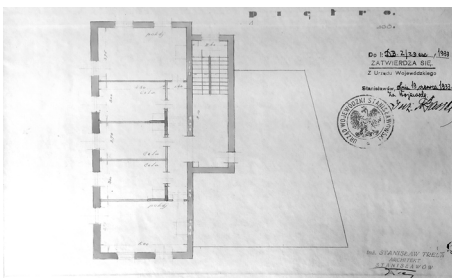
Про події, які передували будівництву споруди, можемо довідатися з архівного джерела. Це справа під назвою *«Проект-план побудови будівлі “Дім католицький” в містечку Галич Станиславівського повіту і листування з Галицькою гмінною управою про будівництво приміщення»*, яка зберігається в Івано-Франківському обласному державному архіві¹¹. Справа належить до реферату нагляду над будівництвом Будівельного підвідділу Дирекції публічних робіт Станиславівського воєводського управління. Ця документація дає

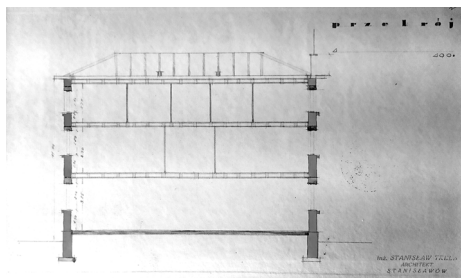
Головний фасад

Бічний фасад

Планування поверху

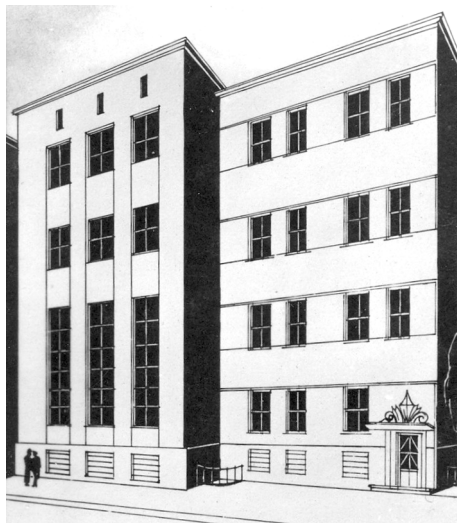

Переріз поверхів

¹¹ ДАІФО. Ф. 2. Оп. 8. Спр. 1354. Арк. 1—9.

можливість відтворити процес обговорень та затверджень протягом серпня 1932 – березня 1933 рр.

Ініціатором будівництва виступив місцевий римо-католицький пробощ кс. Генрик Ангер. Місцем для будівництва було обрано окрему ділянку (парцеля L. К. 440 – кадастровий номер, на вулиці Третього Мая, сучасна адреса – вулиця Ярослава Осмомисла, 5 – А. Ч.). На кадастровій карті Галича, датованій 1847 р., зафіксовано наявність на ділянці, на якій згодом було споруджено *Католицький Народний дім*, двох споруд – житлового будинку та господарської будівлі¹². На світлинах Галича в період Першої світової війни є ці

*Ремісничо-торгова бурса
в Станиславові. КНД в Галичі
за проєтом мав суттєві
подібності до неї*

споруди, проте в дещо перебудованому вигляді. З подальшим будівництвом у 30-х роках їх було розібрано.

З північної сторони ділянка межувала з римо-католицькою плебанією, з південної сусідом був Володимир Павловський.

Про перші кроки ініціатора на нині не відомо, проте з архівних документів стає зрозуміло, що станом на серпень 1932 р. в нього вже був первинний проєкт – отже, Станіслав Треля підготував у цей час необхідну документацію.

Протягом серпня 1932 – березня 1933 рр. виконували всі необхідні дії (листування, погодження, кількаразова робота будівельної комісії на місці), які передували самому будівництву. Для розуміння процесу згадаємо про це.

22 серпня 1932 р. кс. Г. Ангер звернувся до Дирекції громадських робіт воєводського уряду в Станиславові з проханням затвердити проєкт *Католицького Народного дому*. Для прискорення справи просив провести будівельні слухання комісією Магістрату – з тим щоб на основі

¹² Центральний державний історичний архів, м. Львів (далі – ЦДІАЛ). Ф. 186. Оп. 1. Спр. 5759. Арк. 69.

результатів її роботи скерувати всю необхідну документацію погоджувачим органам¹³.

Внаслідок цього магістрат Галича поінформував кс. Г. Ангера (як прохача дозволу на будову), Володимира Павловського (як сусіда прохача), інженера Фердинанда Петеленца (знавця в справах будівництва, делегата Управи будов) та Людвіка Краснодобського (члена Комісії) про те, що слухання комісії відбудеться 27 серпня 1932 р. о 12 год. Як мету роботи визначали «вивчення плану і вислухання думок сусідів і справознавців»¹⁴.

27 серпня 1932 р. відбулося будівельне слухання на місці будівництва. Присутні: всі попередньо запрошені та додатково Антон Боров'як – як секретар. Підсумок роботи комісії оформлено протоколом.

У ньому було зафіксовано основні вимоги комісії: «...Комісія будівельна ставить пропозицію на надання прохачуючому кс. Декану Ангера дозволу на будівництво.

Цей будинок 17,50 м довжини, 17,31 м ширини, 8,90 м висоти повинен бути з паленої цегли.

Комин повинен бути вимуруваним з цегли або каміння і це від фундаменту аж понад дах 1 м виведеним.

При будинку повинен бути побудований туалет з відповідним збірником.

Дах повинен бути вогнетривким накритим.

Будинок повинен бути відділеним від межі сусіда римо-католицького пробощства 3 м, на межі, від сторони сусіда Володимира Павловського повинен бути споруджений вогневий мур...»¹⁵.

Окремо слід звернути увагу на вимоги, які стосувалися території сусіда (з південного боку). Оскільки будівля мала бути зведена на відстані 3 м від межі Володимира Павловського, то, ймовірно, його будинок (двоповерхова будівля, яка тепер впритул прилягає з південного боку і в якій тепер розміщується страхова компанія «*Оранта*») ще не був споруджений.

Не менш важливою є вимога забезпечення пожежної безпеки, яка передбачала спорудження вогневого муру. Це стіна зміцненої конструкції, яку вимурували між будинками в забудові, будували від низу і вище над дахом. Вона повинна була запобігти поширенню вогню на інші будинки

¹³ ДАІФО. Ф. 2. Оп. 8. Спр. 1354. Арк. 5.

¹⁴ Там само. Арк. 4.

¹⁵ Там само. Арк. 8.

(унеможлиблювала або значно ускладнювала). Надалі ця вимога була виконана — нині вогневий мур розділяє обидві будівлі, він чітко помітний між спорудами.

3 вересня 1932 р. керівник Тимчасового керівництва Галича С. Зволінський після проведення комісійних досліджень, «...поруч відсутності спротиву зацікавленого сусіда також браку основних підстав в плані...» направив Дирекції громадських робіт предметні акти з трьома планами для подальшого вирішення¹⁶.

5 вересня 1932 р. уряд воєводський у Станиславові написав листа кс. Г. Ангеру (копію було надано магістрату Галича). Вивчивши прохання кс. Ангера від 22 серпня 1932 р., воєводство затвердило поданий проєкт і дозволило будівництво за низки умов (збільшення поверхні освітлення у залі, розташування каналізаційної ямки).

У рішенні говорилося: «...Дана будова має вестись згідно з затвердженим проєктом... ..Всі зміни, які б виявилися в процесі будови необхідними або бажаними, мусять попередньо отримати затвердження місцевого уряду воєводського.

Ведення будівництва, згідно з обов'язковими приписами, належить довірити інженеру або будівничому, який має право керувати будівельними роботами, при цьому прізвище пропонованого керівника належить подати магістрату м. Галича до відома.

Бажаним би було також доручення керівництва тієї будови автору проєкту (значить, Станіславу Трелі — А. Ч.).

Після закінчення будови використання будинку не є дозволене до часу отримання від Воєводського Уряду відносного дозволу на використання, згідно з вказаним у вступі розпорядженням.

Воєводський Уряд через свій орган — магістрат міста Галича на засаді №385 розп. През. Речі Посполитої від 16.11.1928 має право проведення контролю і у випадках ствердження, що роботи виконуються не згідно з затвердженим проєктом, має повноваження видавати рішення, передбачені покликаним розпорядженням...»¹⁷.

18 листопада 1932 р. Тимчасовим керівництвом Галича затверджено первинні плани *Католицького Народного дому*.

13 лютого 1933 р. будівельна комісія магістрату вчоргове працювала на місці будівництва.

¹⁶ Там само. Арк. 3.

¹⁷ Там само. Арк. 9.

9 березня 1933 р. проєкт попередньо затверджених змін первинних планів (3 аркуші) надано Тимчасовим керівництвом Галича Станиславівському воєводському уряду. Керівник міста С. Зволінський інформував: «...показуючі зміни при будові Католицького Народного дому виконані у відношенні для затвердженого плану, при цьому зауважується, що відхилення те буде погоджене через отримання Тимчасовим керівництвом Міста вище цитованого рішення... Плани внесені... Проведені дня 13 лютого ц.р. вивчення на місці показали їх згідність з фактичним станом...»¹⁸.

14 червня 1933 р. воєводський уряд в Станиславові, розглянувши подання, затвердив проєкт змін первинних планів і дозволив надбудову II поверху (отже, первинно проєкт передбачав, що корпус будівлі, зорієнтованої на південь, повинен мати один поверх — А. Ч.). Повідомлено про це кс. Г. Ангера і доручено загальний нагляд над будівництвом магістрату міста Галича.

19 червня 1933 р. плани будівель були затверджені воєводським урядом у Станиславові. Додатково магістрату міста доручалося вести загальний нагляд над будівельними роботами і «...в разі ствердження, що роботи ведуться не відповідно з затвердженим проєктом, належить негайно повідомити про це Тимчасовий Виділ Повітовий в Станиславові, з метою прийняття відповідних рішень...»¹⁹.

Таким чином, у червні 1933 р. було кінцево затверджено плани будівництва і отримано всі дозволи.

Невідомо, коли точно було розпочато будівництво. Також не маємо інформації, які фірми чи приватні майстри були залучені до нього. Не знаємо, хто безпосередньо на місці наглядав за будівництвом: Ф. Петеленц чи С. Треля. Можемо припустити, що будівництво велось впродовж чотирьох років — з 1933 до 1937 рр.

Є й інші нюанси. Відомо, що в 1936 р. інженер Леон Кунке підготував карту Галича. На ній нанесено всі будівлі, які були на той час на території міста, проте не нанесено зазначену споруду²⁰. Тож можливо, що станом на 1936 р. будинку ще не було або ж процес будівництва було тільки розпочато.

Чергова інформація про будинок датується 1937 роком. Первинно будівля, споруджувана як *Католицький Народний дім*, у цей час вже

¹⁸ Там само.

¹⁹ Там само. Арк. 1.

²⁰ ДАІФО. Ф. 2. Оп. 8. Спр. 2753. Арк. 1–2.

згадується як захоронка СС Феліціянок. Невідомо, чи була вона передана їм у вказаний період в користування повністю, чи частково — зі збереженням певної кількості приміщень для функцій *Католицького Народного дому*. Натомість відомо, що в середині 30-х років СС Феліціянки активно проводили свою діяльність у Галичі.

Чернечий орден Сестер Феліціянок є згуртованим згуртованим орденом сестер Святого Фелікса з Канталісією Третього чину Святого Франциска Асизького CSSF. Своєю місією вони вважали безмежну любов до Бога, яка виявляється в повній слухняності його волі через жертвну службу нужденним і турботу про спасіння всіх людей. Життя Сестер Феліціянок натхненне харизмою засновниці — блаженної Марії Ангели Трушковської. Одним із напрямків їхньої діяльності в Галичі було ведення захоронки.

Захоронка (з польської *ochronka*) — передшкілля, форма дитячого садка. Це був благодійний заклад, створений для догляду та виховання бідних малолітніх дітей, позбавлених піклування матерів. Найбільш занедбані в Галичині були сільські діти, особливо під час літніх польових робіт. Існувала велика потреба відкрити дитячі навчально-виховні установи, які б піклувалися про дітей, дбали про їхній розумовий, культурний, фізичний розвиток, виховували на засадах християнської моралі, плекали національну свідомість. Як правило, ними займалися релігійні об'єднання — монаші згуртовання. Дидактичні, спортивні, образотворчі, музичні та розважальні заняття мали різні форми, від профілактичних до лікувальних. Виховательками зазвичай були сестри-монахині.

З якого часу Сестри Феліціянки займалися захоронкою в Галичі, а також яка кількість дітей була під їхньою опікою, на сьогодні невідомо. Свідчення про їхню діяльність базовані на спогадах та кількох тогочасних публікаціях.

Ймовірно, зі смертю кс. Генрика Ангера (березень 1936 р.) активне будівництво *Католицького Народного дому* призупинилося. Невідомі причини цього — чи його наступник був менш активним, чи це зумовлювалося нестачею коштів (можливо і це, оскільки відомо, що в той період значні суми коштів були виділені на реставрацію костелу та плебанії, впорядкування території).

Поштовх до завершення будівництва дала ініціатива станіславівського воєводи, за каденції котрого подібні об'єкти мали підтримку і пріоритет. Цей факт засвідчують дві публікації в часописах, датовані серпнем і жовтнем 1937 р.

Львівське видання повідомляло: «...Кураторія Будівництва Народних Будинків при Товаристві розвитку східних земель в Станиславові надала допомогу при завершенні захоронки СС Феліціянок в Галичі...»²¹. Дещо розлогіше про це написано у тогочасному американському україномовному часописі «Свобода». Там йшлося про потребу подібних будов задля «зміцнення польщизни на Станиславівщині»: «...За почином станиславівського старости Мущинського покликано недавно до життя «кураторію будови людських будів» при Т-ві розвою східних земель у Станиславові, яке вже розпочало свою діяльність, переводячи ремонт і будову каплиць, костелів і людських будів».

Як повідомляє ПАТ (Польська Агенція Телеграфічна – А.Ч.), докінчено будову захоронки сс. феліціянок у Галичі, а крім того, має в пляні багато інших праць для зміцнення польщизни у Станиславівщині...»²².

У першому повідомленні допущено помилку, оскільки станиславівським воєводою (старостою) у той період часу був не Мущинський, а Стефан Паславський (з 14 липня 1936 до 20 січня 1939 рр.), тому даний факт доцільно пов'язувати саме з його діяльністю.

Про саму подію відкриття чи освячення *Католицького Народного дому* інформації на сьогодні не віднайдено.

Таким чином, із завершенням будівництва станом на літо 1937 р. на вулиці Третього Мая (сучасна Ярослава Осмомисла) остаточно сформувалася ділянка для душпастирської, монашої, адміністративно-господарської діяльності римо-католицької громади міста Галича. Вона поєднувала такі будівлі: костел Внебовзяття Найсвятішої Панни Марії, прикостельну дзвіницю, будинок плебанії, *Католицький Народний дім / Захоронку Сестер Феліціянок*, господарські споруди.

Наступним етапом функціонування будівлі став період, пов'язаний з трагічними сторінками історії нашого краю – початком Другої світової війни (вересень 1939 р.) та подальшим нападом Німеччини на СРСР (1941 р.).

²¹ Z działalności Kuratorium Budowy Domow Ludowych. *Gazeta Lwowska*. 22 sierpnia 1937. Nr. 189. S. 4.

²² Для зміцнення польщизни у Станиславівщині. *Свобода*. Понеділок. 4 жовтня 1937. Ч. 230. С. 1.

У вирі Другої світової війни

Польський письменник, поет та фольклорист Станіслав Чернік (1899–1969), який був мобілізований і служив у 4-му саперному полку (осідок – м. Перемишль), перебуваючи зі своїм полком у Галичі в перші дні Другої світової війни, побіжно згадує будівлю *Католицького Народного дому*²³.

Не менш важливими є спогади Софії Гвоздьовської-Шафранської. Вона народилася 14 липня 1919 р. в Галичі в родині рільника, навчалася на медсестринських курсах, 23 червня 1941 р. була мобілізована до Червоної Армії. З 1943 р. служила у Війську Польському, дійшла до Берліна. Була поранена, нагороджена рядом польських та радянських відзнак. Після демобілізації працювала на різних посадах в органах польської безпеки.

У спогадах Гвоздьовської-Шафранської зафіксовано вересневі епізоди відступу польського війська з Галича, організацію військового госпіталю – все це є цікавим в контексті будівлі *Католицького Народного дому / захоронки СС Феліціянок*²⁴.

Період першої радянської окупації, у складі УРСР (вересень 1939 – липень 1941)

З вересня 1939 р. і до липня 1941 р. місто Галич перебувало у складі УРСР. У грудні 1939 р. місто стало одним з районних центрів Станіславської області. Відповідно значна частина міських установ здійснювала координацію та організацію роботи за відповідними напрямками в межах району. Міська лікарня в Галичі отримала статус районної. Вона й надалі розмішувалася у будівлі (яка, найімовірніше, була націоналізована), де з початком Другої світової війни було облаштовано тимчасовий військовий госпіталь. Лікарня мала кілька відділень, у тому числі хірургічне.

Головним лікарем закладу було призначено Михайла Шекету. Він народився 20 листопада 1897 р. у с. Поплавниках. Вчився у сільській школі, закінчив гімназію в Рогатині. Був добровольцем в УСС, пізніше служив в УГА. Навчався в Українському університеті у Львові на медичному факультеті. У 1923–1926 роках закінчив медичний факультет Карлового університету (Прага, Чехословаччина). З початку 30-х рр. почав лікарську

²³ Чемеринський А. Вересневі дні у Галичі в 1939 році – забуті епізоди. Початок Другої світової війни і окупація міста Червоною армією. *Галич. Збірник наукових праць* / за ред. А. Стасюка. Івано-Франківськ : Лілея-НВ, Вип. 6. 2021. С. 132.

²⁴ Там само. С. 129–131.

Лікар Михайло Шекета

практику у Галичі, член Українського лікарського товариства (Львів)²⁵.

Новопризначений керівник лікарні, маючи великий досвід попередньої роботи, зумів організувати в нових умовах її ефективне функціонування. Про лікарський персонал установи та кількість місць на той час інформації не маємо.

У подальших спогадах вищезгаданої Софії Гвоздьовської-Шафранської знаходимо свідчення про те, що фактично від початку Другої світової війни і з початком німецько-радянської війни (1941) в будинку постійно розміщувався військовий госпіталь: «...Досвіта 22 червня 1941 року гітлерівські літаки збомбардували польовий аеродром, розташований

за кілька кілометрів від нашого містечка (поруч сучасного с. Бовшів — А. Ч.). Розпочалася довга і тяжка війна. Того дня вермахт вирушив на захоплення Країни Рад. До нашого госпіталю санітарні каретки постійно довозили поранених. Десь на заході тривали бої, гриміла артилерійська канонада, глухо дудніли вибухи бомб...

Персонал госпіталю просто падав від втоми. Ранені постійно прибували. Це були радянські воїни, але також і цивільне населення — чоловіки, жінки і діти. Гітлерівська авіація не вибирала. Подібно, як у вересні, кільканадцять місяців тому, так і тепер, фашистська авіація полювала на все, що живе.

Допомогу персоналу госпіталю надавало місцеве населення, зокрема жінки, оскільки чоловіки були в рядах тих, що боролися з агресором...»²⁶.

На основі цих спогадів можемо ствердити, що в 1939—1941 рр. будинок був пристосований під військовий госпіталь, в якому лікувалися спершу воїни Війська Польського, згодом Червоної армії, а також цивільне населення.

²⁵ Дрabcук І. Михайло Шекета — лікар і патріот. *Галицьке слово*. URL: <https://galslovo.if.ua/news/mihajlo-sheketa-likar-i-patriot>

²⁶ Szafrńska Z. *Moje frontowe drogi. Pamięć wspólnej walki: książka poświęcona bohaterskiej walce narodów Związku Radzieckiego i Polski w czasie II wojny światowej* / red. L. Grot, G. Lobarev. Warszawa: Wyd-wo Ministerstwa Obrony Narodowej, 1989. S. 21—22.

Період німецької окупації (1941–1944 рр.)

У липні 1941 р. місто Галич було окуповане німецькими військами. Лікарня (німецькою *krankenhaus*) продовжувала свою роботу. Вона розміщувалася на вул. 1 Листопада, 3 (вулиця Третього Мая була перейменована) і була телефонізована (номер телефону 2)²⁷.

Керівник закладу Михайло Шекета залишився в Галичі і продовжував свою фахову діяльність, здійснював координацію всієї роботи. Відомо, що в цей час він здійснював і підпільну роботу – надавав допомогу пораненим воякам Червоної армії (1941 р.), врятував від загибелі лікаря єврейської національності (1942 р.), організував у Галичі санітарні курси для УПА (1943 р.), а в 1944 р. подібні курси для всього Галицького повіту²⁸.

У липні 1943 р. в м. Галичі проведено військово-лікарський перегляд добровольців до Стрілецької Дивізії «Галичина». Можливо, це відбувалося в приміщенні, яке є об'єктом цього дослідження.

Таким чином, можна ствердити, що і в період німецької окупації будинок виконував функції лікарні в Галичі, а її ресурси нерідко спрямовували на підтримку національно-визвольного руху.

Нині невідомо, чи функціонувала захоронка СС Феліціянок у цій будівлі у період німецької окупації (1941–1944 рр.), проте вони залишалися у місті. Знаємо, що в цей період відбувалися відправи в костелі, а священнослужитель проживав і адміністрував у будівлі

*Операцію в колишній будівлі
Католицького Народного дому
проводить лікар Михайло Шекета*

²⁷ Amtliches Fernsprechbuch für das Generalgouvernement / Urzędowa Książka Telefoniczna dla Generalnego Gubernatorstwa. 1942. С. 27.

²⁸ Драбчук І. Назв. праця. URL: <https://galslovo.if.ua/news/mihajlo-sheketa-likar-i-patriot>

плеканії. В 1944 р. із переходом краю до складу УРСР він (священник-кооператор) покинув м. Галич²⁹. Разом з тим відомо, що «ключі до костелу залишились у СС Феліціянок».

Період другої радянської окупації, у складі УРСР (1944–1991 рр.)

Одразу після приходу радянської влади було взято зобов'язання щодо віднови об'єктів Галича, частково зруйнованих у Другій світовій війні, до 1 травня 1945 р. Впродовж неповного року вдалося відновити і запустити в роботу важливі об'єкти міської інфраструктури. Зокрема, відкрито лікарню та пологовий будинок. Всі ці роботи також були здійснені завдяки невтомній праці М. Шекети, який вчергове був призначений головним лікарем (працював до 1957 р.). На охорону здоров'я держава витратила тоді 843 900 карбованців³⁰.

Звичайно, осідком медицини залишалася будівля колишнього *Католицького Народного дому*. У лікарні тоді було 50 ліжко-місць, а відділення перебували в різних пристосованих приміщеннях.

Після війни зусиллями М. Шекети Галицька лікарня стала районною навчальною базою для студентів Станіславського медичного інституту. На визнання заслуг головного лікаря у 1952 р. йому було присвоєно почесне звання «*Заслужений лікар УРСР*». Помер М. Шекета 11 червня 1969 року, похований на старому цвинтарі в Галичі³¹.

Головним лікарем Галицької ЦРЛ з 1961 р. став Володимир Чемеринський. В Галицькій лікарні було на той час 6 лікарів, а сама лікарня продовжувала розміщуватися у старих пристосованих приміщеннях.

В. Чемеринський народився в с. Поплавниках, закінчив Поплавницьку та Галицьку школи, а згодом Станіславський медичний інститут (1956). Працював лікарем у с. Вигоді Долинського р-ну, згодом очолював тут відділ охорони здоров'я. Був талановитим хірургом, провів за три десятиліття значну кількість операцій, в тому числі дуже важких.

²⁹ Brzezina K. Kościół parafialny P. W. Wniebowzięcia Najśw. Panny Marii w Haliczu. *Materiały do dziejów sztuki sakralnej na ziemiach wschodnich dawnej Rzeczypospolitej* / red. naukowa Jan. K. Ostrowski. Część I. Kóścioły i klasztory rzymskokatolickie dawnego województwa ruskiego. Kraków: Wyd-wo Międzynarodowy Centrum Kultury, 2006. T. 14. S. 66.

³⁰ Грабовецький В., Арсенич П. Галич. Львів: Каменяр, 1964. С. 49.

³¹ Драбчук І. Назв. праця.

Заслужений лікар України (1975). Відправлений на пенсію в період «Оксамитової революції» (1990), помер 7 лютого 1996 р.³².

У 1964 р. в Галичі працювало 12 лікарів і 32 працівники середнього медичного персоналу, а в 1968 році в місті вже діяли лікарня на 100 ліжок (в 1964 — на 75 ліжок), тубдиспансер, поліклініка. Всі лікарські кабінети обладнано найновішою апаратурою. В лікарні працювали 28 лікарів і 59 працівників середнього медичного персоналу, серед них п'ятеро відмінників охорони здоров'я, які дбали про здоров'я всіх жителів міста і сіл району. Багато з медичних працівників — жителі міста й сіл Галицького району. При лікарні працювала дворічна школа медсестер, яку закінчили понад 40 осіб³³.

Радянські туристичні путівники 60-х та 80-х років ХХ ст. з гордістю повідомляли про функціонування в місті лікарні, подаючи її як один зі здобутків радянської влади, забуваючи при цьому про первинне призначення основної будівлі і її подальшу націоналізацію.

У період керівництва В. Чемеринського було побудовано нове приміщення дитячого відділення та поліклініки, зведено стіни і накрито дахом новий хірургічний корпус. В 1983 р. керівник Галицької лікарні В. Чемеринський та міський голова Галича Антон Іваночко заклали першу цеглину у масштабну будову нової Галицької районної лікарні³⁴.

Період Незалежної України (від 1991 р.)

До ювілею — 1100-річчя з часу першої літописної згадки про м. Галич (1998) — урядом України було заплановано побудову районної лікарні на 220 ліжок. Районна лікарня потребувала значно більше інвестицій, ніж первинно планувалося, тому заплановане вдалося втілити в життя лише через десятиріччя.

З 2000 року Галицьку ЦРЛ очолював хірург першої категорії заслужений лікар України Мирон Матейко. Завдяки спільним зусиллям органів державної влади та місцевого самоврядування тільки на початку 2017 р. лікарня з хірургічним та акушерсько-пологовим відділеннями

³² Палюга М. Будівниче та лікарське щастя хірурга Чемеринського. *Галицьке слово*. URL: <https://galslovo.if.ua/news/budivniche-ta-likarske-shasty-a-hirurg-a-chemerinskogo>

³³ Історія міст і сіл Української РСР: в 26 т. Івано-Франківська область / ред. кол. тому: Чернов О. О. (гол. редкол.). Київ: Голов. ред. УРЕ АН УРСР, 1971. Т. 9. С. 146.

³⁴ Чемеринський А. Маловідомі факти формування медицини в Галичі. *Галич давній і сучасний*. URL: <https://galych.com.ua/istoriia-halycha/podiyi/item/1799-malovidomi-fakty>

відкрила свої двері перед пацієнтами, маючи все необхідне для надання всебічної медичної допомоги. Роль нового закладу підкреслив своїм візитом Президент України Петро Порошенко. Урочисто відкриваючи хірургічний корпус, глава держави назвав його закладом європейського рівня³⁵.

У результаті нового етапу розвитку медицини в місті старі приміщення, в тому числі первинно основне (*Католицького Народного дому*), були звільнені і передані під інші потреби. Тепер тут розміщуються земельний відділ та офіси приватних підприємств і громадських організацій, зокрема, Галицької районної організації *ВО «Батьківщина»*, страхової компанії *«Оранта»*, виготовлення пам'ятників з житомирського граніту, замовлення і продаж жалюзів, ролетів та меблів.

У підсумку історія будинку має такі хронологічні рамки: 1932–1933 рр. – погодження необхідних дозволів; 1933–1937 рр. будівництво споруди; 1937–1939 рр. – захоронка СС Феліціянок; 1939–1941 рр. – місце постою польського саперного полку ч. 4 (Перемишль), провізоричний госпіталь Війська Польського, а згодом Червоної армії; 1944–2017 рр. – міська / районна лікарня; з 2017 р. – офіси фірм та окремих відділів органів місцевого самоврядування.

Католицький Народний дім під Замковою горою. Фото автора

³⁵ Порошенко відкрив новий корпус лікарні в Галичі. *Репортер*. URL: <https://report.if.ua/lyudy/poroshenko-vidkryv-novyj-korpus-likarni-v-galychi-foto/>

Північний фасад, сучасний вигляд. Фото автора

Східний фасад, сучасний вигляд. Фото автора

IV. Опис будівлі

Будівля розташована у південній частині історичної ринкової площі, біля підніжжя Замкової гори (навпроти Шляхетської вежі Галицького замку), на південь від будівлі римо-католицької плебанії. Головний фасад виходить на вулицю Ярослава Осмомисла. Будівля Г-подібна у плані. Її довжина — 17,5 м; ширина — 17,31 м; висота — 8,90 м.

Умовно складається з двох об'ємів. Перший прямокутний у плані, триповерховий, зорієнтований на північ. Зі східного боку є вхідна прибудова — сходовою клітка.

На фасаді північної сторони на кожному поверсі розташовані по п'ять чотиристулкових вікон. На фасадах західної та східної сторін на кожному поверсі розташовано по два чотиристулкові вікна.

Планування поверхів виглядає таким чином. Вхід у коридор з двору, до сходової клітки (зі східної сторони): площа 2,4х9,10 м. Праворуч вхід у маленький коридор (шириною 1,4 м), з якого є доступ до чотирьох приміщень: покою (3,95х6 м, з двома вікнами зі сходу та одним — з півночі), кімнати (3х4,5 м з вікном із півночі), кімнати (2,7х4,5 м з вікном із півночі), кімнати (3х4,5 м з вікном із півночі) та покою (3,75х6 м з вікном із півночі та двома вікнами із заходу).

Висота приміщень: перший поверх — 3,85 м; другий поверх — 3,3 м; третій поверх 2,75 м.

Другий об'єм двоповерховий, прямокутний у плані, витягнутий на південь. На його фасаді з західної сторони на кожному з двох поверхів розміщено по чотиристулкових вікна. Два з них відносяться до сходової клітки, одне з вікон над вхідними дверима менше за розміром, ніж інші. Зі східної сторони на рівні першого поверху є накрита шифером прибудова з додатковим входом у це приміщення та одним тристулковим вікном. На другому поверсі три вікна.

Вхід у приміщення здійснюється із двох входів: один з боку вул. Ярослава Осмомисла, другий — з боку двору. При цьому перший вхід в об'ємі двоповерхової будівлі, а другий частково виступає з його об'єму і практично утворює одну лінію з триповерховою. Завдяки сходовій клітці можна потрапити в приміщення праворуч і ліворуч від сходів. Збережене кування перил, на міжповерхових площадках наявна стара плитка підлоги.

Згідно з первинним проєктом вхідні двері були дерев'яними, склалися з двох частин, кожна з них мала три віконечка для освітлення. Декоративне вирішення характеризується тільки карнизами вікон та піддашшям.

Будинок мурований з цегли. Первинно накритий бляхою, тепер перекритий хвильовим бітумним шифером. Наявне горище. Дах першого об'єму — чотирикатний, другого — двоскатний. Побудований на дерев'яних конструкціях. Над покрівлею першого об'єму є три муровані комини півного опалювання, над покрівлею другого — два. Також у будівлі є підвал.

Згідно з проєктом С. Трелі із західної сторони першого об'єму фасад повинен був увінчувати металевий хрест (з метою його ознакування як «*Католицького Народного дому*») з елементами декору. Чи було його встановлено перед початком Другої світової війни (вересень 1939 р.), невідомо.

Слід зауважити, що проєкт *Католицького Народного дому* в Галичі, розроблений архітектором С. Трелею в 1932 р., містить в екстер'єрі вирішення, які характерні для іншого його проєкту – ремісничо-торгової бурси в Станиславові (сучасна вулиця Січових Стрільців, 37), який був втілений в життя роком раніше (1931 р.). Обидві кам'яниці збудовані в улюбленому архітектором Трелею стилі конструктивізму: гладкі стіни, широкі вікна, чітка геометрія³⁶.

В період розміщення в приміщенні районної лікарні, а згодом різноманітних приватних фірм було встановлене централізоване опалення; інтер'єр приміщення значно знищено, відбулися певні перепланування, з'явилися тимчасові конструкції / перегородки. Пофарбування стін коридорів виконувалося фарбою в типовому стилі, характерному для періоду УРСР.

В останнє десятиліття автентичні дерев'яні вікна та двері були замінені на металопластикові. Для прикладу, з північної сторони замінено 12 вікон з 15, з західної замінено 13 з 14 та двері, зі східної замінено всі 12 вікон, щоправда, залишено дерев'яні двері (не автентичні, нові). Проблемою є часткова відсутність ринв для стоку дощової води.

Фасади перевантажені рекламними вивісками та кондиціонерами. Будівля збережена у задовільному стані.

V. Підсумки та пропозиції

Таким чином, досліджено забуту сторінку в історії римо-католицької громади міста та споруди, історія якої останніми десятиліттями була невідомою і забутою. Надзвичайно цікавим і новим фактом в історії архітектури міста є залучення до роботи відомого станиславівського архітектора Станіслава Трелі та інженера Фердинанда Петеленца. Тепер громадяни міста знатимуть, що будівлю колишнього *Католицького*

³⁶ Бондарєв І., Головатий М. Слідами старого Станиславова. Ремісничо-торгова бурса. *Репортер*. URL: <https://report.if.ua/uncategorized/slidamy-starogostanyslavova-remisnycho-torgova-bursa-foto/>

Народного дому в Галичі та будівлю ратуші в Станиславові (сучасному Івано-Франківську) поєднує прізвище одного архітектора.

Зважаючи на минуле будинку, доцільним є його збереження як історичної будівлі та приміщення збудованого відомими архітекторами. Фактично це пам'ятка двох народів: польського (як осідок духовного життя, пов'язаний з діяльністю душпастирів та опікунською діяльністю монахинь) та українського (як лікарня).

Доцільно встановити на головному фасаді анотаційну дошку з описом короткої історії будівлі та визначних осіб, які з нею пов'язані. Пам'яткоохоронним органам слід подбати про невідкладне надання будинку статусу щойно виявленого об'єкта культурної спадщини з подальшим виготовленням облікової документації і занесенням його до реєстру як пам'ятки місцевого значення.

Ця будівля повинна бути відображена в історико-архітектурній частині Генерального плану міста. Органам місцевого самоврядування слід подбати про врегулювання хаотичної реклами та вивісок фірм на фасадах будинку, відремонтувати східний фасад будівлі.

Andriy Chemerynskyi (Halych, Ukraine)

**Monuments of architecture and town planning of Halych:
forgotten buildings built by famous architects. Catholic People's
House / Burial site of the Felician sisters**

The article describes the main stages related to the construction of the building of the Catholic People's House / Burial site of the Felician sisters in Halych, which during the periods of the USSR and independent Ukraine was adapted to serve as firstly a city and later a district hospital. The construction stages of the building are characterized, and its history is described according to the periodization from the 1930s to the present day. The material informs about the previously unknown fact - the involvement of the well-known architect S. Trelia from Stanyslaviv in the project of the building. Biographies of the initiators of the construction and its implementers are provided, including representatives of the Galician Roman Catholic clergy, engineers, and architects. Famous doctors from the city of Halych who worked in the building and contributed to the development of healthcare for the city and region are mentioned. Attention is focused on the use of the premises during World War II when its original purpose was changed to meet the needs of military hospitals. The myth of Soviet

propaganda about the specialized construction of hospitals for the needs of the population and the provision of medical care is debunked, as the basis for the «newly constructed» institutions was previously built property during the «lordly Poland» period, which the «liberators» expropriated from its former owners. The article provides an architectural description of the building based on the original project and its current state. Emphasis is placed on the need to explore the architecture of the city during the interwar period, information about which has been forgotten over time. Attention is focused on the value of the building as a cultural heritage object, an interesting example of architecture and urban planning from the period of the Second Polish Republic. Suggestions are made for the preservation of the building and the popularization of information about it and its builders.

Key words: *Halych, magistrate, Catholic People's House, Felician Sisters, Temporary City Administration, Stanyslaviv Voivodeship, Henryk Anher, Stefan Zwoliński, Ludwik Krasnodebski, Volodymyr Pavlovskyy, Ferdinand Petelenc, Stanyslav Trelija, burial site, hospital.*

REFERENCES

Amtliches Fernsprechbuch für das Generalgouvernement. Urzędowa Książka Telefoniczna dla Generalnego Gubernatorstwa. (1942). [in German].

Brzezina K. (2006). Kościół parafialny P. W. Wniebowzięcia Najśw. Panny Marii w Haliczu. *Materiały do dziejów sztuki sakralnej na ziemiach wschodnich dawnej Rzeczypospolitej* / red. naukowa Jan. K. Ostrowski. Część I. Kościoły i klasztory rzymskokatolickie dawnego województwa ruskiego. T. 14. Kraków: Wyd-two Międzynarodowy Centrum Kultury. S. 53–72 [in Polish].

Chemeryns'kyj A. (2020). Malovidomi fakty formuvannia medycyny v Halychi. Available at: <https://galych.com.ua/istoriia-halycha/podiyi/item/1799-malovidomi-fakty> (Accessed 7 April 2023). [in Ukrainian].

Chemeryns'kyj A. (2021). Veresnevi dni u Halychi v 1939 rotsi – zabuti epizody. Pochatok Druhoi svitovoi vijny i okupatsiia mista Chervonoiu armiiieu. *Halych. Zbirnyk naukovykh prats'*. / red. A. Stasiuk. Ivano-Frankivs'k: Lileia-NV. Vyp. 6. S. 124–142. [in Ukrainian].

Derzhavnyj arkhiv Ivano-Frankivs'koi oblasti. F. 2. Op. 8. Spr. 1354. Ark. 1–9 [in Polish].

Derzhavnyj arkhiv Ivano-Frankivs'koi oblasti. F. 2. Op. 8. Spr. 2753. Ark. 1–2. [in Polish].

Dilo. 16 zhovtia 1927 r. № 231. [in Ukrainian].

Dlia zmitsnennia pol'schyzny u Stanyslavivschyni (1937). *Svoboda*. Ponedilok, 4 zhovtnia. No. 230. S. 1. [in Ukrainian].

Halyts'ke slovo. Drabchuk I. Mykhajlo Sheketa – likar i patriot. Available at: <https://galslovo.if.ua/news/mihajlo-sheketa-likar-i-patriot> (Accessed 7 April 2023). [in Ukrainian].

Halyts'ke slovo. Paliuha M. Budivnyche ta likars'ke schastia khirurha Chemeryns'koho. Available at: <https://galslovo.if.ua/news/budivniche-ta-likarske-shastyia-hirurga-chemerinskogo> (Accessed 5 May 2023). [in Ukrainian].

Holovatyj M. (2010). Treliia Stanislav. *Ivano-Frankivs'k. Entsyklopedychnyj dovidnyk*. Ivano-Frankivs'k : Nova Zoria. S. 427. [in Ukrainian].

Hrabovets'kyj V., Arsenykh P. (1964). Halych. L'viv: Kameniar. [in Ukrainian].

Istoriia mist i sil Ukrains'koi RSR v 26 t. Ivano-Frankivs'ka oblast' / red. O. Chernov ta in. Kyiv: Holov. red. URE AN URSR, 1971. T.9. [in Ukrainian].

Kapral' M., Chemeryns'kyj A. (2018). Halych u 19 st. – na pochatku 20 st.: istoryko-urbanistychnyj rozvytok. Atlas ukrains'kykh istorychnykh mist / red. M. Kapral'. L'viv: NAN Ukrainy. T. 2: Halych. S. 27–45. [in Ukrainian; in English].

Kharchuk, Kh. R. (2004). Osnovni periody formuvannia kurortnoi zabudovy mista Truskavtsia ta iykh ideolohichne pidgruntia (XIX – persha polovyna XX st.). *Visnyk natsional'noho universytetu L'vivs'ka politekhnika* / red. B. S. Cherkes. L'viv: L'vivs'ka politekhnika. No. 505 : Arkhitektura. S. 222–226. [in Ukrainian].

Kubijovych V. (1983). Etnichni hrupy pviddenno-zakhidnoi Ukrainy (Halychyny) na 01.01.1939. Visbaden: Otto Hartasowitz. [in Ukrainian].

L'vivs'ka natsional'na naukova biblioteka Ukrainy imeni Vasylia Stefanyka. Viddil rukopysiv. F. 26. Op. 1. Spr. 20. Ark. [in Polish].

Natsionalnyy zapovidnyk «Davnij Halych». Zvit kerivnyka ekspedytsijnoho zahonu «Halyts'ki nekropoli» Natsional'noho zapovidnyka «Davnij Halych» Andriia Chemeryns'koho. (2016). [in Ukrainian].

Petrash R. (1957). Onovlenyj Halych. *Radians'ke selo*. 29 serpnia. No. 70 (1207). S. 2. [in Ukrainian].

Reporter. Bondariev I., Holovatyj M. Slidamy staroho Stanyславova. Remisnycho-torhova bursa. Available at: <https://report.if.ua/uncategorized/slidamy-starogo-stanyславova-remisnycho-torgova-bursa-foto/> (Accessed 21 May 2023). [in Ukrainian].

Reporter. Poroshenko vidkryv novyj korpus likarni v Halychi. Available at: <https://report.if.ua/lyudy/poroshenko-vidkryv-novyj-korpus-likarni-v-galychi-foto/> (Accessed 12 May 2023). [in Ukrainian].

Szafrańska Z. (1989) *Moje frontowe drogi. Pamięć wspólnej walki: książka poświęcona bohaterskiej walce narodów Związku Radzieckiego i Polski w czasie II wojny światowej* / red. L. Grot, G. Lobarev. Warszawa: Wydawnictwo Ministerstwa Obrony Narodowej. [in Polish].

Tsentral'nyj derzhavnyj istorychnyj arkhiv, m.L'viv. F. 186. Op. 1. Spr. 5759. Ark. 69. [in Polish].

Z dzialnoscii Kuratorium Budowy Domow Ludowych. (1937). *Gazeta Lwowska*. 22 sierpnia. No. 189. S. 4. [in Polish].